

УДК [027.021:025.2] (477)

Раїса Красій,
зав. сектору НБУВ

Ніна Малолетова,
наук. співроб. НБУВ

Олена Полякова,
гол. бібліотекар НБУВ

КОМПЛЕКТУВАННЯ БІБЛІОТЕК НАН УКРАЇНИ ЗАРУБІЖНИМИ ПЕРІОДИЧНИМИ ВИДАННЯМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наведено результати дослідження репертуару іноземних журналів, одержаних бібліотеками мережі НАН України протягом 2007–2008 рр. Розглянуто специфіку комплектування журналів як у друкованій, так і в електронній версіях. Докладно проаналізовано інформативність одержаних журналів на основі вивчення компетентних міжнародних джерел, проведено ранжування журналів за галузями знань, географією їх походження, мовами, розглянуто кількісну забезпеченість по відділенням Президії НАН України.

Ключові слова: джерела комплектування, зарубіжні періодичні видання, централізоване комплектування, науково-дослідні установи НАН України, передплачені електронні ресурси.

Централізоване комплектування фондів бібліотек системи НАН України іноземною літературою здійснює Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ), її основним завданням є забезпечення науковою інформацією вчених та спеціалістів НАН України та інших відомств в інтересах розвитку науки, економіки, техніки та культури на основі довгострокового прогнозування розвитку наукових досліджень в Україні.

За понад 90-річне існування Академії наук України в бібліотеках академічної мережі утворилися значні масиви періодичних видань, у т.ч. іноземних, надходження яких фіксується починаючи з 1665 р. видання. Централізоване комплектування іноземною літературою всіх бібліотек Академії наук з основних джерел комплектування – передплати, міжнародного книгообміну та дарів НБУВ розпочала з середини 30-х рр. минулого століття.

Періодичні видання є найбільш оперативним джерелом, із якого

здобується понад 70 % наукової інформації. Наразі формування фонду періодичних видань НБУВ і науково-дослідних установ (НДУ) НАН України здійснюється з урахуванням низки факторів, основними з яких є:

- стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності Національної та галузевих академій наук України на основі ґрунтовних прогностно-аналітичних досліджень тенденцій світового науково-технічного розвитку;
- зміни політичного та соціально-економічного життя суспільства;
- результати реалізації пріоритетних напрямів науки і техніки України та їх зіставлення із реальними потребами економіки країни;
- можливості та стан інноваційного потенціалу країни;
- корегування політики комплектування у відповідності зі змінами у науковій діяльності інститутів НАН України;
- удосконалення джерел комплектування;
- запровадження у практичну роботу нових інформаційних технологій.

На початок січня 2010 р. у фондах НБУВ налічувалося 3 316 890 прим. журналів, у фондах НДУ НАН України – 2 359 141 прим. журналів і продовжуваних видань. Великі обсяги сучасної наукової інформації, підвищення вимог до повноти та оперативності надання її вченим, складність структури НАН України і різноманітність досліджень її інститутів зумовили необхідність розробки в НБУВ спеціальної системи комплектування зарубіжними науковими журналами.

Збільшення світового потоку наукової інформації і зростання цін на міжнародному книжковому ринку ставлять на перше місце проблему науково обґрунтованого відбору іноземної літератури. При цьому враховується не тільки її інформаційна цінність, а й різні рівні наукових видавництв, своєрідний підхід до політики ціноутворення у різних країнах, вид носія інформації і оперативність її одержання, гнучкість та уміння пристосовуватися до різних умов задля отримання необхідної інформації. Прослідкувати динаміку зростання світового потоку періодичних видань та зростаючу активність видавництв щодо реклами своєї продукції на світовому книжковому ринку можна за допомогою міжнародного довідника періодичних видань «Ulrich's Periodical Directory». У 2001 р. цей довідник включав 183 674 описи журналів, у 2008 р. – 212 140; у 2001 р. матеріал довідника був розміщений у 152 тематичних рубриках, а у 2008 р. – у 898. Необхідно відзначити, що наявність, поряд з друкованими, електронних періодичних видань, свідчить про інтенсивність їх використання, а також високий рівень технологічного і технічного розвитку

видавництва та його сталість. Передусім це стосується таких провідних видавництв як Springer, Elsevier, Wiley та ін.

НБУВ у своїй практичній діяльності по формуванню фонду зарубіжних журналів ефективно використовує всі можливості основних джерел комплектування. Проте інфляційні процеси та постійне підвищення цін на наукові журнали призводять до зменшення обсягів їх надходжень в друкованому вигляді, що підтверджує таблиця 1 (у дужках вказується процентне співвідношення журналів за джерелами комплектування до загальних надходжень).

Таблиця 1

**Надходження зарубіжних друкованих журналів
за основними джерелами централізованого комплектування**

Рік	Міжнародний книгообмін	Передплата	Дари
2000	14131 (40 %)	4835 (14 %)	15540 (43 %)
2001	13588 (52 %)	6075 (23 %)	5484 (21 %)
2002	12545 (68 %)	1215 (7 %)	3324 (18 %)
2003	12535 (64 %)	3121 (16 %)	2935 (15 %)
2004	11204 (53 %)	7870 (37 %)	1324 (6 %)
2005	10845 (57 %)	2786 (15 %)	1892 (10 %)
2006	10261 (70 %)	2664 (18 %)	1484 (10 %)
2007	9638 (70 %)	3114 (22 %)	1035 (8 %)
2008	13631 (77 %)	2284 (13 %)	1740 (10 %)
2009	16714 (82 %)	2123 (10 %)	1561 (8 %)

Надходження іноземних журналів на традиційних носіях внаслідок інфляційних процесів, постійного підвищення цін на міжнародному книжковому ринку, розвитку нових інформаційних технологій та інших об'єктивних факторів за 10 років (2000–2009 рр.) скоротилися на 42 % (у 2000 р. одержано 35715 прим. журналів, а в 2009 р. – 20398). Зокрема, надходження за таким джерелом комплектування як дари зменшилися у 10 разів і це пояснюється тим, що у 2001 р. завершилася програма Міжнародного наукового фонду «Відродження» (так званий фонд Сороса) від якого надходило 115 назв журналів природничого спрямування. Проте, продовжує надходити періодика в дар від: Посольства США в Україні –

12 назв, добродчинного фонду Journal Donation Project – 8 назв, Blackwell Publishing – 5 назв, Sage Publications – 3 назви, Посольства Німеччини в Україні і деяких редакцій журналів тощо.

Аналізуючи політику цін на міжнародному книготорговельному ринку, слід не забувати і про такий важливий фактор, як виділення коштів для закупівлі цієї літератури. За останні роки, починаючи з 1995 р., сума асигнувань держави на закупівлю зарубіжної літератури постійно зменшується, а у 1997, 1998, 2000 та 2002 рр. бібліотеки НАНУ залишились взагалі без передплачених видань. Надходження журналів шляхом міжнародного книгообміну за цей період були найстабільнішим джерелом комплектування.

Нинішній етап формування бібліотечних фондів проходить під активним впливом електронного середовища. Попри те, що спостерігається тенденція перетворення наукових бібліотек у інформаційні центри, які забезпечують користувачів, насамперед, електронною інформацією, багато вчених і фахівців віддають перевагу документам у друкованій формі. Наукові бібліотеки стають гібридними, тобто такими, що поєднують традиційні бібліотеки й комп'ютерні технології і, відповідно, надають своїм користувачам інформаційні ресурси трьох рівнів:

- традиційні друковані видання;
- документи на CD-ROM, DVD і інших електронних носіях;
- мережеві електронні документи.

Зростання інтернет-ресурсів у світовій мережі призвело до зміни підходів НБУВ у комплектуванні іноземною періодикою. Зокрема, скоротились надходження журналів у друкованій версії і збільшено надання доступу до електронних версій, при передплаті яких, поряд із вимогами до традиційних видань, на перше місце висувається оперативність одержання інформації. Порівняно з 2003 р., коли НБУВ мала доступ лише до 210 повнотекстових електронних версій зарубіжних журналів, у 2008 р. був передплачений доступ до онлайн-ресурсів провідних світових постачальників наукової інформації і тільки 99 назв журналів у друкованому виді (в 2007 р. – 284 назви журналів).

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського передплатила для себе та потреб НДУ НАН України на 2007–2008 рр. доступ до онлайн-ресурсів провідних світових постачальників наукової інформації. Серед них:

- 24 тематичні колекції наукової електронної бібліотеки на платформі ScienceDirect, що містить близько 2 тис. назв журналів з 7-річною ретроспективою (для НБУВ передплачено всі тематичні колекції), а також

по 3 тематичні колекції для: Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна, Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова (Дніпропетровськ), Інституту прикладної фізики (Суми), Інституту проблем кріобіології і кріомедицини (Харків), Інституту радіофізики і електроніки ім. О. Я. Ускова (Харків), ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут», НТК «Інститут монокристалів» (Харків), Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка (Львів) та Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна (Харків) і 62 назви журналів у друкованій формі;

- ♦ інформаційні продукти на платформі EBSCOhost (бази даних Academic Search Premier; Library, Information Science & Technology Abstracts; MEDLINE; Newspaper Source) для всіх установ НАН України;

- ♦ колекції електронних журналів American Chemical Society для НБУВ, Інституту фізико-органічної хімії і вуглекімії ім. Л. М. Литвиненка (Донецьк), НТК «Інститут монокристалів» (Харків) та Фізико-хімічного інституту ім. О. В. Богатського (Одеса) і як додаток колекція журналів на CD-ROM;

- ♦ 12 назв журналів American Institute of Physics для НБУВ, Донецького фізико-технічного інституту ім. О. О. Галкіна, Інституту прикладної фізики (Суми), Інституту радіофізики і електроніки ім. О. Я. Ускова (Харків), ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут» та Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна (Харків) і комплект друкованих журналів;

- ♦ 7 назв журналів American Physical Society для НБУВ та ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут»;

- ♦ 25 назв журналів American Society of Mechanical Engineers для НБУВ і як додаток – друковані журнали;

- ♦ наукометрична база даних Scopus, що містить 40 млн реферативних записів (для НБУВ).

На 2007 рік НБУВ мала змогу передплатити доступ ще і до:

- ♦ 12 назв журналів American Mathematical Society з друкованими версіями;

- ♦ 125 серій журналів IEEE з комплектом друкованих журналів;

- ♦ 2 колекції журналів Oxford University Press (всього 48 назв) і комплект друкованих видань;

- ♦ 8 назв журналів Society for General Microbiology.

Оперативне відстеження інформаційних потреб установ НАН України та аналіз інтенсивності використання передплачених ресурсів дозволили провести у червні 2008 р. реструктуризацію пакету передплати. Для вчених

академічних установ на II півріччя 2008 р. була додатково передплатена база даних Inspec на платформі EBSCOhost, а права доступу Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова (Дніпропетровськ) до електронної бібліотеки на платформі ScienceDirect були передані Інституту фізико-органічної хімії і вуглекислоти ім. Л. М. Литвиненка (Донецьк).

Статистика використання інформаційних ресурсів протягом 2008 р. свідчить, що науковцями проведено 100 тис. користувацьких сесій середньою тривалістю 19 хв. та сумарною тривалістю 30708 годин. Таким чином, протягом року в середньому кожна установа НАН України щоденно працювала з передплатеними ресурсами одну годину. У ході роботи користувачами здійснено 160 тис. пошуків, одержано 100 тис. рефератів і 570 тис. повних текстів публікацій. Показники приросту у порівнянні з 2007 р. склали, відповідно: сесій – 70 %, пошуків – 20 %, отриманих рефератів – 16 % та повних текстів – 74 %.

Співробітники ЦФБІР, працюючи над темою НДР «Управління бібліотечно-інформаційною діяльністю наукової бібліотеки» (Розділ 2. «Управління технологією формування інформаційних ресурсів наукової бібліотеки») і враховуючи сучасні труднощі при комплектуванні іноземними періодичними виданнями, з метою налагодження цілеспрямованого подальшого формування фонду періодики, здійснили вивчення репертуару і зробили різнобічний аналіз одержуваних бібліотеками мережі НАНУ журналів.

Метою дослідження з'ясування таких факторів:

- ♦ відповідність тематики одержуваних бібліотеками НАН України журналів тематиці наукових досліджень НДУ НАН України;
- ♦ забезпеченість бібліотек мережі НАН України журналами за конкретними галузями знань;
- ♦ забезпеченість НДУ НАН України за кількістю одержуваних назв журналів по секціям, відділенням і конкретним інститутам;
- ♦ уточнення країн – основних постачальників журналів та мов, на яких вони видаються;
- ♦ вивчення щорічних листів-замовлень та звітів від кожної установи НАН України з метою виявлення повноти виконання замовлення;
- ♦ порівняння отримання періодичних видань в 90-х рр. з отриманням в 2007–2008 рр.

Всього для бібліотек мережі НАН України у 2007–2008 рр. було одержано за різними джерелами як централізованого, так і децентралізованого комплектування 2228 назв журналів (2470 комплектів), зокрема для НБУВ – 1074 назви і для 102 бібліотек НАНУ 1154 назви

(1396 комплектів) з 58 країн світу на 30 мовах. Основний масив журналів надходив з 10 країн, кількість назв, комплектів і відсоток надходжень яких подано нижче:

1. США – 471 назва/ 513 компл. – 21 %;
2. Польща – 219 назв/ 238 компл. – 10 %;
3. Німеччина – 198 назв/ 218 компл. – 8 %;
4. Велика Британія – 195 назв/ 207 компл. – 8,7 %;
5. Болгарія – 146 назв/ 219 компл. – 6,5 %;
6. Японія – 123 назви/ 152 компл. – 5,5 %;
7. Чехія – 76 назв/ 79 компл. – 3,4 %;
8. Румунія – 72 назви/ 78 компл. – 3,2 %;
9. Нідерланди 68 назв/ 72 компл. – 3 %;
10. Китай – 49 назв/ 49 компл. – 2 %;
11. Інші країни – 28,7 %.

Стосовно мовної структури одержуваних журналів, переважна їх більшість – англійською мовою – 53,3 %, німецькою – 10 %, польською – 8 %, болгарською – 5 % тощо. Слід відзначити, що порівняно з минулими роками, збільшилася кількість англomовних журналів, що видаються у країнах колишнього соціалістичного табору, зокрема у Болгарії, Румунії, Словаччині, Угорщині, Чехії.

Цікавими виявилися результати дослідження репертуару одержаних бібліотеками мережі НАН України назв журналів за галузями знань, представлені у таблиці 2:

Таблиця 2

**Кількість назв і комплектів іноземних друкованих журналів
за галузями знань**

№	Галузі знань	НБУВ, назв	НДУ, назв/компл.	Всього, назв/компл.
1	Природничі науки	241	602/755	843/996
2	Техніка. Технічні науки	250	184/218	434/468
3	Охорона здоров'я. Медичні науки	33	37/39	70/72
4	Сільське та лісове господарство	28	37/48	65/76
5	Суспільні науки	480	286/322	766/802
6	Журнали універсального змісту	42	9/14	51/56

Як свідчать кількісні дані цієї таблиці, питому вагу серед одержаних журналів становлять журнали з природничих наук – 38 %. Це пояснюється тим, що вони є профільними як для Секції фізико-технічних і математичних наук, так і для Секції хімічних і біологічних наук. Крім того, більшість партнерів НБУВ з міжнародного книгообміну – це установи фізико-математичного, біологічного та геологічного профілю. Друге місце серед одержуваної періодики посідають журнали суспільно-гуманітарного профілю – 34 %. Це пояснюється, передусім, напрямом комплектування фондів НБУВ і ЛНБ ім. В. Стефаника, які одержують з цієї тематики відповідно 480 і 70 назв журналів, а також складом партнерів НБУВ з міжнародного книгообміну. Незначний відсоток журналів сільсько-господарської тематики – 2,9 % і медичного профілю – 3,1 % зумовлений тим, що, з метою міжвідомчої координації між шістьма найбільшими бібліотеками м. Києва («Положення Міжвідомчої Ради з питань бібліотечної роботи при Міністерстві культури УРСР», 1980 р.), цими журналами наразі комплектуються Державна наукова сільсько-господарська бібліотека УААН і Національна наукова медична бібліотека України. Одержувані шляхом МКО журнали з сільського господарства і медицини НБУВ передавала згаданим спеціалізованим бібліотекам і у кінцевому результаті їй довелося відмовитися від деяких книгообмінних зв'язків, що і спричинило у подальшому зниження надходжень журналів з цих напрямів знань. Незважаючи на це можна зробити висновок, що фонд періодики бібліотек мережі НАН України, який вважається єдиним фондом, є універсальним, в якому представлені всі галузі знань відповідно до напрямів досліджень конкретних НДУ.

Впродовж 2007–2008 рр. бібліотеки Секції фізико-технічних і математичних наук (63 науково-дослідних установи) одержали 630 назв зарубіжних журналів у друкованому вигляді, зокрема по відділеннях:

- ♦ математики – 127;
- ♦ інформатики – 60;
- ♦ механіки – 49;
- ♦ фізики та астрономії – 132;
- ♦ наук про Землю – 120;
- ♦ фізико-технологічних проблем матеріалознавства – 79;
- ♦ фізико-технічних проблем енергетики – 38;
- ♦ ядерної фізики та енергетики – 25.

Бібліотеки Секції хімічних і біологічних наук (30 науково-дослідних установ) мали у своєму розпорядженні за цей період 404 назви журналів у традиційному вигляді, зокрема:

- ♦ відділення хімії – 77 назв;
- ♦ відділення молекулярної біології, біохімії, експериментальної та клінічної фізіології – 82 назви;
- ♦ відділення загальної біології – 245 назв.

Бібліотеки Секції суспільних і гуманітарних наук (24 науково-дослідних установи) одержали 362 назви журналів у друкованій версії, у т.ч. для:

- ♦ відділення економіки – 55 назв;
- ♦ відділення історії, філософії та права – 231 назву;
- ♦ відділення літератури, мови та мистецтвознавства – 76 назв.

Найбільша кількість журналів надходить до відділень, інститути яких були утворені ще у 20–30 рр. минулого століття. Це інститути математики, фізики, електрозварювання, геологічних наук, зоології, ботаніки, біології південних морів – по перших двох секціях. У Секції суспільних наук окремо слід виділити НБУВ і ЛНБ ім. В. Стефаника, а також інститути археології, історії України, мовознавства, літератури, мистецтвознавства, фольклористики та етнології. До речі, ці інститути стали базою, від яких відокремилися, у зв'язку з диференціацією наукових напрямів, підрозділи, утворивши нові інститути. Значна кількість інститутів НАН України з різних причин не одержують іноземної періодики взагалі.

Прискорення темпів науково-технічного прогресу призвело до старіння цілих наукових напрямів і зниження інформаційної цінності відповідних журналів. У той же час диференціація наукових знань сприяє розвитку нових наукових напрямів та постійній появі нових журналів, які необхідно своєчасно виявляти та оцінювати з точки зору доцільності їх придбання. Враховуючи ці фактори, співробітники ЦФБІР НБУВ у своїй практиці по формуванню фонду періодики проводять копінг інформаційно-бібліографічну роботу по оцінюванню науковості зарубіжних журналів та їх відповідності дослідженням, здійснюваним в установах НАН України. Для цього використовується видання Інституту наукової інформації (США) «Journal Citation Reports» (Покажчик цитування журналів), який виходить з 1975 р. як складова частина відомого міжнародного видання «Science Citation Index» (Індекс наукових посилань).

У 2002 р. в «Science Citation Index» реферувалося всього 5876 назв журналів, з яких 1060 – журнали, цитованість яких перевищує 20 %. Щороку їх кількість збільшується і у 2008 р. реферувалася вже 16521 назва журналів. До Покажчика включають видання, які відповідають спеціальним вимогам і мають реферат англійською мовою. Наприклад, у 2008 р. до «Journal Citation Reports» було включено лише п'ять назв українських журналів.

Всього бібліотеки НАН України в 2007–2008 рр. отримали 2124 назви

друкованих іноземних періодичних видань, з яких 1022 реферувалися в «Science Citation Index». Ці дані представлені в таблиці 3. Для порівняння в дужках вказана кількість отриманих назв періодичних видань в 1995–1996 рр. Загалом за 14 років отримано 5465 назв. Різниця в надходженнях друкованих видань компенсується наданням доступу до електронних версій баз даних, наведених раніше, з ретроспективою від першого видання до 5-ти років в залежності від умов кожного видавництва. Проаналізуємо загальну кількість отриманих іноземних журналів у 2007–2008 рр. і 1995–1996 рр. за п'ятьма основними розділами знань і представлення їх в «Science Citation Index».

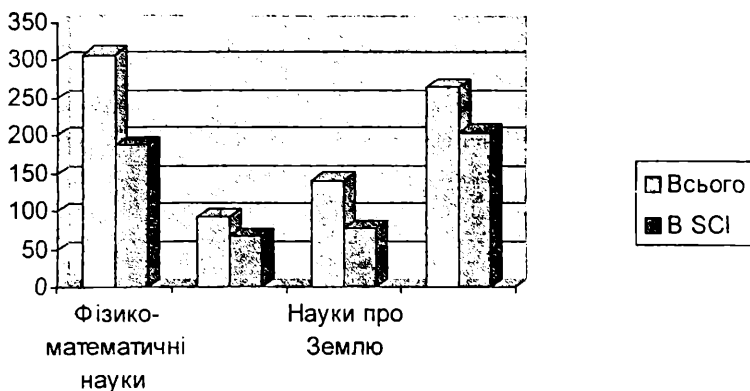
Таблиця 3

**Надходження іноземних друкованих журналів за галузями знань,
з них реферованих в «Science Citation Index»**

Розділи знань	Отримано всього назв	Реферувалося
Природничі науки	804 (2026)	538
Техніка. Технічні науки	430 (1425)	222
Сільське та лісове господарство	62 (261)	24
Охорона здоров'я. Медичні науки	71 (148)	48
Суспільні науки	757 (1605)	190

Докладніший аналіз отриманих 804 назв журналів з природничих наук, з яких 538 назв із 32 країн світу реферуються в «Science Citation Index», представлений на діаграмі, яка свідчить про те, що більше половини журналів знаходяться в цій престижній науковій реферативній базі.

Передові позиції серед багатогалузевих журналів впродовж тривалого часу займають журнали «Nature» і «Science». Крім вищезгаданого видання, яке публікує рейтинги журналів у відкритому доступі з великим запізненням, комплектатори для оцінювання інформативності журналів використовують також інші джерела, зокрема Scopus. Передплачуючи доступ до реферативної бази Scopus, ми користуємося «SCImago Journal & Country Rank», який є складовою Scopus і відображає всі видання, представлені в ньому. На його порталі ми маємо змогу визначати рейтинг кожного журналу, у тому числі рейтинг журналів кожної країни або рейтинг журналів за галузями знань. Україна в цій базі представлена 19

Співвідношення одержаних іноземних друкованих журналів з природничих наук з журналами, що реферується в «Science Citation Index»

назвами журналів, а найвищий рейтинг має «Experimental Oncology». Журнали «Nature» і «Science» в загальному рейтингу займають 20-те і 36-те місце відповідно.

На даний момент перед бібліотеками поставлено завдання забезпечити доступ до інформаційних ресурсів. При цьому місія бібліотек полягає не тільки в тому, щоб стати інформаційним центром, але і в тому, щоб слугувати базою для розвитку науки, економіки, освіти, культури, залишатися культурними та освітніми установами, хранителями світової культури. Інтегруючи у своїй діяльності, поруч з традиційними, нові види інформації, бібліотеки мережі НАН України продовжують виконувати свої традиційні функції, використовуючи всі можливості нових інформаційних технологій у якості важливої і необхідної ланки інформаційного забезпечення вітчизняної науки.

Список використаних джерел

1. Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2007–2008 рр.) : сист. покажч. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад. : Р. Л. Красій, Н. І. Малолетова, О. В. Полякова. – К., 2009. – 292 с.
2. Каленов Н. Е. Комплектование ЦБС БЕН РАН зарубежной литературой /

Н. Е. Каленов, О. Л. Красикова // Библиотека по естественным наукам РАН. Итоги и перспективы : сб. статей. – М., 2008. – С. 112–122.

3. Малолетова Н. І. Міжнародний книгообмін Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 1908–2008. Започаткування. Становлення. Розвиток / Н. І. Малолетова, Р. Л. Красій. – К., 2009. – 144 с.

4. Несветайлов Г. А. Комплектование фонда иностранной литературы с использованием «Указателя цитируемости журналов» / Г. А. Несветайлов // Науч. и техн. б-ки СССР. – 1980. – № 6. – С. 3–7.

5. Полякова О. В. Зарубіжні періодичні видання, передплачені Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського на 2009 рік / О. В. Полякова // Робота бібліотек науково-дослідних установ Національної академії наук України в 2008 році. – К., 2009. – Вип. 14. – С. 44–52.

6. Формирование и ведение массива периодических изданий информационного центра // В. М. Алексеев, В. М. Ефременкова, О. В. Кириллова, О. А. Хачко, А. И. Чорный // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : IX Междунар. конф. «Крым-2002» : материалы конф. – М., 2002. – Т. 1. – С. 279–281.

7. Ulrich's periodicals Directory 2008. – 46-th ed. – Vol. 1–4. – New Providence : Pro Quest, 2007. – 13258 p.

8. Thomson Reuters Master Journal List [Electronic resource]. – Way of access : URL : <http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER>. – Title from screen.